

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 11^{ΗΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

ΜΝΗΜΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ OSTROGORSKY

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

Τὴν 24^{ην} τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ὀκτωβρίου ἀπεβίωσεν εἰς τὸ Βελιγράδιον ὁ διαπρεπὴς ἱστορικός καὶ βυζαντινολόγος, καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκός, ξένος δὲ ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰς τὴν Τάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἀπὸ τοῦ 1967, Γεώργιος Ostrogorsky.

Ὁ Γεώργιος Ostrogorsky ἐγεννήθη εἰς τὴν Πετρούπολιν τὴν 19^{ην} Ἰανουαρίου 1902. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐδιδάχθη εἰς τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον τῆς γενετέρας του, ἀκολούθως δέ, ἐκπατρισθεὶς, ἐφοίτησεν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀϊδελβέργης καὶ τῶν Παρισίων. Ἡ διδακτορική του διατριβὴ εἶχεν ἀντικείμενον τὰς ἐγγείους φορολογικὰς κοινότητας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα (*Die ländliche Steuergemeinde des byzantinischen Reiches im 10. Jahrh., Vierteljahrschr. f. Sozial- u. Wirtschaftsgeschichte, 20, 1927, σελ. 1-108*).

Ἀπὸ τοῦ 1928 μέχρι τοῦ 1933 ὁ Ostrogorsky ἐδίδαξεν ὡς ὑφηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Breslau. Κληθεὶς ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου, κατέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1933 τὴν ἔδραν τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Τῷ 1946 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον καὶ τῷ 1948 τακτικὸν μέλος τῆς Σερβικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν, ἵδρυσεν καὶ διηύθυνεν τὸ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ λειτουργοῦν Βυζαντινολογικὸν Ἰνστιτούτον, τοῦ ὁποίου τὸ περιοδικὸν δημοσίευμα *Zbornik Radova Bizantoloskog Instituta* ἀριθμεῖ ἤδη δέκα ἐπτὰ τόμους (ἀπὸ τοῦ 1952 κέ.) μὲ διεθνῆ συνεργασίαν καὶ προβολήν. Ὁ Ostrogorsky διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀχρίδι συνελθόντος δωδεκάτου Διεθοῦς Συνεδρίου τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τῷ 1961 καὶ ἔκτοτε ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς Διεθοῦς Ἐνώ-

σεως τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ὡσαύτως ὑπῆρξε μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν ὀργανισμῶν καὶ ἐταιρειῶν : τῆς *Medieval Academy of America*, τῆς *British Academy*, ἐπίσης μέλος τῆς *Historical Association of Great Britain*, ἐπίτιμος διδάκτωρ τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ὁξφόρδης, τῶν Παρισίων κλπ.

Ὁ Γεώργιος *Ostrogorsky*, τελευταῖος ἐπίγονος τῆς γεραῶς Σχολῆς τῶν Ῥώσων Βυζαντινολόγων, εὐρέθη ἐπὶ μίαν πενηκονταετίαν εἰς τὸ προσκήνιον τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Τὸ συγγραφικόν του ἔργον διακρίνεται διὰ τὴν πληρότητα τῆς ἐρεῦνης, διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν γνωμῶν, διὰ τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως καὶ τὴν χάριν τοῦ λόγου. Τὰ θέματα, εἰς τὰ ὅποια ἡ συμβολή του ὑπῆρξε καιρία, ἀνήκουν προεχόντως εἰς τοὺς τομεῖς τῆς πολιτικῆς θεωρίας καὶ πράξεως, τῶν πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν θεσμῶν, τῆς κοινωνίας τῆς ὑπαίθρου καὶ τῆς πόλεως, τῶν ἰδεολογικῶν ῥευμάτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν κρίσεων καὶ, βεβαίως, τῶν παντοίων προεκτάσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸν Σλαβικὸν κόσμον. Ἐν μικρογραφίᾳ ἢ ἰδιάζουσα αὕτη παρασκευὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ γνωστότατον εἰς τὸ εὐρύτερον παγκόσμιον κοινὸν συνθετικόν του σύγγραμμα *Geschichte des Byzantinischen Staates*, ἐκδοθὲν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ *Handbuch der Altertumswissenschaft*, XII, 1, 2 (ἐν Μονάχῳ, πρώτη ἐκδοσις 1940, τρίτη 1963), καὶ μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Ἰταλικὴν, τὴν Σερβοκροατικὴν, τὴν Σλοβενικὴν, τὴν Πολωνικὴν κ. ἄ.

Εἰς μεγάλας ἢ μικροτέρας συνθέσεις, εἰς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας ἐρευνητικὰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων ἐν τῷ συνόλῳ ὁ ἀριθμὸς προσεγγίζει τὰς διακοσίας, εἰς διεξοδικὰς βιβλιοκρισίας ὁ *Ostrogorsky* ἐναπέθεσε τὸν μόχθον μιᾶς μακρᾶς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος. Θὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰς «Μελέτας περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Εἰκονομαχίας» (*Studien zur Geschichte des byzantinischen Bilderstreites*, Breslau, 1929), τὴν ἔρευναν περὶ τὴν Χρονολογίαν τοῦ Θεοφάνους κατὰ τὸν ἑβδομον καὶ τὸν ὄγδοον αἰῶνα (*Die Chronologie des Theophanes im VII. und VIII. Jahrhundert*, Byz. - Neugriechische Jahrbücher, 7, 1930, 1-56), τὰ βιβλία περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Φεουδαρχίας (*Pour l'histoire de la Féodalité byzantine*, Βρυξέλλαι, 1954), περὶ τῆς Βυζαντινῆς ἀγροτικῆς κοινότητος (*La commune rurale byzantine*; *Byzantion*, 32, 1962, 139-166), τὰ Προβλήματα τῆς ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς ἀγροτικῆς τάξεως (*Quelques problèmes de la paysannerie byzantine*, Βρυξέλλαι, 1956), τὴν μακρὰν μελέτην περὶ τῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν εἰς τὸ Βυζάντιον (*Pour l'histoire de l'immunité à Byzance*, *Byzantion*, 28, 1958, 165-254), τὰ δημοσιεύματα περὶ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος (*The Byzantine Empire in the World of the Seventh Century*, *Dumbarton Oaks Papers*, 13, 1959, 1-21) καὶ

περὶ τῶν Βυζαντινῶν πόλεων κατὰ τοὺς πρώτους μεσαιωνικοὺς χρόνους (*Byzantine Cities in the Early Middle Ages*, Αὐτόθι, 45-66) περὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν (*La région de Serrès après la mort d'Etienne Dušan*, Βελιγράδιον 1965, εἰς τὴν Σερβοκροατικὴν) ὡς καὶ τὰς ἐσχάτας συμβολὰς του : περὶ τῆς Ἀριστοκρατίας εἰς τὸ Βυζάντιον (*Observations on the Aristocracy in Byzantium*, *Dumbarton Oaks Papers*, 25, 1971, 1-32) καὶ τῶν τριῶν «πρακτικῶν» κοσμικῶν γαιοκτημόνων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος (*Drei Praktika weltlicher Grundbesitzer aus der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts*, *Zbornik Rad. Viz. Inst.*, 14-15, 1973, 81-101).

Πολλὰ τῶν παλαιότερων ἐργασιῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν βιβλίων καὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, περιελήφθησαν ἐν Σερβοκροατικῇ μεταφράσει εἰς συναγωγὴν τῶν Ἀπάντων του (τόμοι ἑπτὰ). Εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους *Zur byzantinischen Geschichte. Ausgewählte kleine Schriften*, Darmstadt, 1973, καὶ *Byzanz und die Welt der Slawen. Beiträge zur Geschichte der byzantinisch-Slawischen Beziehungen*, Darmstadt, 1974, ἀνετυπώθησαν πολλὰ τῶν εἰς τὴν Γερμανικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἀγγλικὴν μελετῶν του.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γεωργίου *Ostrogorsky* αἱ Βυζαντιναὶ σπουδαὶ ἀπώλεσαν ἓνα τῶν μεγαλυτέρων καὶ γονιμοτέρων ἐργατῶν τῆς τελευταίας πενηκονταετίας, ἐξαίρετον ἐρευνητὴν τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου, ἱστορικὸν μὲ ἐκτάκτους συνθετικὰς ἰκανότητας καὶ ἀνακαινιστικὰς πρωτοβουλίας, οργανωτὴν καὶ διδάσκαλον, περὶ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη πλεῖς νεωτέρων ἐρευνητῶν. Ὡς ἄνθρωπος ὁ ἐκλιπὼν συνάδελφος συνεδύαζε τὴν φυσικὴν εὐγένειαν μὲ τὴν πραότητα τοῦ ἥθους καὶ τὴν λεπτότητα τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν τρόπων. Ἡ ὄλη του προσωπικότης ἐξέπεμπεν ἰδιαίτεραν γοητείαν. Ἄς ἐπιτραπῇ εἰς τὸν γράφοντα νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου ὑπῆρξε δι' αὐτὸν μεγάλη ἀπώλεια.